

De heer drs. M. Rutte
Minister-president
Minister van Algemene Zaken

De heer H.M. de Jonge
Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Mevrouw mr. drs. I.K. van Engelshoven
Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Per email verzonden

Betreft: Ontzie minderjarige jongeren bij 2G en voer geen coronatoegangsbewijs in voor het mbo

Geachte heer Rutte, heer De Jonge en mevrouw Van Engelshoven,

Het kabinet wil het wettelijk mogelijk maken om de inzet van coronatoegangsbewijzen (ctb) te verbreden en te differentiëren.¹ Voor bepaalde activiteiten of voorzieningen waar mensen een hoog risico lopen op besmetting met het coronavirus (cultuur, evenementen, horeca, niet-essentiële dienstverlening) wilt u het ctb kunnen inzetten, uitsluitend op basis van gevaccineerd of genezen ('2G'). In het middelbaar beroepsonderwijs wilt u het ctb kunnen inzetten op basis van 3G (gevaccineerd, genezen, getest). Indien u deze maatregelen treft, heeft dat vergaande consequenties voor minderjarige jongeren. Ik maak mij daar vanuit het perspectief van kinderrechten zorgen over. Gezien uw rol en positie binnen het demissionair kabinet richt ik mij tot u drieën met de onderstaande oproep en aanbevelingen.

Leg 2G in hoogrisico-omgevingen en 3G in het mbo niet aan jongeren op

Mijn oproep aan u is om minderjarige jongeren bij deze ingrijpende maatregelen te ontzien en deze niet aan hen op te leggen. Beide maatregelen hebben namelijk verre gaande gevolgen voor het dagelijks leven van jongeren en zetten daarmee hun ontwikkeling, rechten en in het bijzonder het recht op onderwijs onder druk.

datum

25 november 2021

ons nummer

1632574

postadres

Postbus 93122

2509 AC Den Haag

bezoekadres

Bezuidenhoutseweg 151

2594 AG Den Haag

telefoon

T (070) 356 35 63

www

info@dekinderombudsman.nl

www.dekinderombudsman.nl

*de Kinderombudsman
is onderdeel van Bureau
Nationale ombudsman*

¹ Hiervoor heeft u op 22 november een aantal [wijzigingen in de Wet publieke gezondheid](#) voorgelegd aan de Tweede Kamer.

Ik maak mij zorgen over de impact hiervan op de ontwikkeling van jongeren op de langere termijn. Met name op jongeren in een kwetsbare positie. Dit mede gezien de negatieve impact die de coronacrisis en coronamaatregelen de afgelopen anderhalf jaar reeds op de ontwikkeling en mentale gezondheid van jongeren hebben gehad. Veel jongeren ervaren nog steeds de gevolgen hiervan.

Aan de hand van het Kinderrechtenverdrag en de visie van het Kinderrechtencomité staat in de bijlage bij deze brief een opsomming van verschillende rechten en belangen² die met name onder druk staan bij de inzet van de coronatoegangsbewijzen op basis van 2G in hoogrisico-omgevingen en op basis van 3G in het mbo. Deze dienen expliciet meegewogen te worden in een besluit om deze maatregelen in te voeren.

Leg uw besluiten en belangenafweging uit aan jongeren

Ik begrijp dat het belang voor de volksgezondheid zwaar zal wegen in een eventueel besluit om over te gaan tot het inzetten van het 2G ctb in hoogrisico-omgevingen en het 3G ctb in het mbo. De belangen en rechten van jongeren die daarmee geraakt zullen worden, zijn niet absoluut en het kan noodzakelijk zijn deze in te perken. Wel bent u daarbij gehouden aan de voorwaarde van het Kinderrechtencomité dat u de belangen en rechten van jongeren – zoals die onder andere genoemd staan in de bijlage - expliciet meeneemt in uw afweging. En dat u uitdrukkelijk beargumenteert waarom u geen maatregelen hebt kunnen nemen die geen of minder inbreuk maken op hun rechten en belangen.

In de Memorie van Toelichting op de Tijdelijke wet differentiatie coronatoegangsbewijzen³ benoemt u nu alleen de grond- en mensenrechten die met de invoering van het 2G ctb geraakt worden, maar gaat u niet in op de specifieke rechten van minderjarige jongeren. In de Nota van Toelichting op de algemene maatregel van bestuur⁴ waarmee de inzet van het ctb in het mbo wordt mogelijk gemaakt, staat overeenkomstig met het Kinderrechtenverdrag, dat het belang van het kind voorop moet gaan bij beslissingen die leiden tot inperking van hun rechten. Ik verzoek u dan ook om in de ministeriële regelingen waarmee u de daadwerkelijke inzet van de coronatoegangsbewijzen regelt, zowel in hoogrisico-omgevingen (2G) als in het mbo (3G), per belang en recht van jongeren aan te geven, wat het effect is en wat inbreuk op dat belang of recht rechtvaardigt.

---

² Al deze rechten zijn vastgelegd in het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind. De elementen die onderzocht moeten worden om de belangen van kinderen te inventariseren komen uit General Comment nr. 14 waarin het Kinderrechtencomité toelicht hoe besluitvorming in het belang van het kind vorm krijgt. Zie hiervoor ook de [toolkit van de Kinderombudsman](#) 'Het beste besluit.'

³ [Kamerstukken 2021-2022, 35973, nr. 3: paragraaf 4.1 van de MvT van de Tijdelijke wet differentiatie coronatoegangsbewijzen.](#)

⁴ [Nota van toelichting](#) van de algemene maatregel van bestuur (amvb) met het kenmerk: 2021D45028.

datum

25 november 2021

ons nummer

1632574

Ik vraag u ook om aan jongeren zélf te expliciteren welke belangenafweging u heeft gemaakt en waarom lichtere maatregelen voor jongeren geen alternatief zijn. Jongeren hebben recht op een heldere uitleg vanuit de overheid over de ingrijpende besluiten die in het coronabeleid genomen worden. Ik zie dat dergelijke informatie en uitleg nu te weinig door de overheid aangeboden worden. Daarom beveel ik u in het algemeen aan om de informatievoorziening en uitleg over coronamaatregelen aan jongeren te verbeteren.

datum

25 november 2021

ons nummer

1632574

Graag ontvang ik binnen twee weken een reactie van u. Tot een nadere toelichting ben ik uiteraard bereid.

Met vriendelijke groet,

Margrite Kalverboer
de Kinderombudsvrouw

Een afschrift van deze brief is tevens verzonden naar alle fractievoorzitters van de Tweede Kamer en naar de Vaste Kamercommissies voor VWS en OCW.

Bijlage

In deze bijlage vindt u een overzicht van de verschillende belangen en rechten⁵ van jongeren die door het 2G ctb en het 3G ctb in het mbo worden geraakt. Bij iedere maatregel doe ik een oproep en geef ik u een aanbeveling voor de situatie waarin u zich genoodzaakt acht om deze maatregelen toch voor jongeren in te voeren.

datum

25 november 2021

ons nummer

1632574

Ctb op basis van 2G in hoogrisico-omgevingen

Rekening houden met de identiteit van jongeren

De keuze om je niet te laten vaccineren kan te maken hebben met je religieuze of levensbeschouwelijke identiteit of een specifieke kijk op het leven, die je als onderdeel van je identiteit beschouwt. Dit komt onder druk te staan door 2G. Door het ontbreken van de keuze om je te laten testen voor toegang ontstaat er drang om te vaccineren. Voor jongeren is vaccinatiedrang ongewenst. Ook omdat een coronabesmetting bij jongeren zelf vaak relatief mild verloopt.⁶

Rekening houden met de positie van jongeren in hun gezinsomgeving

Voor jongeren zijn hun ouders/opvoeders belangrijk. Het 2G ctb gaat uit van de vrije keuze om te vaccineren, ook voor jongeren. In de praktijk zijn jongeren vaak loyaal aan hun ouders en wat er in het gezin uitgedragen wordt over vaccineren. De keuze om je als jongere te laten vaccineren is daarom minder vrij dan deze in theorie is. Tussen 12 en 16 jaar mogen jongeren niet geheel zelf beslissen om zich te laten vaccineren. Ze zijn met 2G in hun toegang tot specifieke plekken mede afhankelijk van de visie van hun ouders/verzorgers. Als deze ouders zichzelf niet laten vaccineren of niet willen dat hun kind gevaccineerd wordt, kan dit jongeren beperken die zelf een andere keuze willen maken. Dat vraagt om specifieke bescherming, door jongeren het alternatief te blijven aanbieden om zich te laten testen voor toegang.

Rekening houden met de veiligheid van jongeren

We weten onvoldoende uit onderzoek hoe de veiligheid van jongeren en hun gevoel daarvan door de coronamaatregelen wordt beïnvloed, zowel in de samenleving als bij hen thuis. Via de ombudssignalen van de Kinderombudsman weten we dat jongeren zich door het 3G ctb uitgesloten kunnen voelen. Dat zal naar verwachting nog meer gelden voor 2G. Ook krijgen we meldingen dat ongevaccineerde jongeren gepest worden en meldingen dat de houding tegenover jongeren (en volwassenen) die niet gevaccineerd zijn, verhardt.

---

⁵ Al deze rechten zijn vastgelegd in het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind. De elementen die onderzocht moeten worden om de belangen van kinderen te inventariseren komen uit General Comment nr. 14 waarin het Kinderrechtencomité toelicht hoe besluitvorming in het belang van het kind vorm krijgt. Zie hiervoor ook de [toolkit van de Kinderombudsman](#) 'Het beste besluit.'

⁶ [Gezondheidsraad \(2021\)](#), Ethische en juridische afwegingen COVID-19-vaccinatie. Den Haag: 4 februari 2021; [Gezondheidsraad \(2021\)](#), advies Vaccinatie van adolescenten tegen COVID-19. Den Haag: 29 juni 2021.

Jongeren moeten in bescherming genomen worden tegen deze vormen van uitsluiting en verharding van maatschappelijke verhoudingen. Dat kan door testen als alternatief te blijven aanbieden aan jongeren en ervoor te zorgen dat testen zo laagdrempelig en snel mogelijk kan en testplekken ook voor jongeren goed (per fiets) bereikbaar zijn. Zo houden we de verschillen zo klein mogelijk in het gemak waarmee gevaccineerde en ongevaccineerde jongeren (zowel met 3G als 2G) toegang kunnen krijgen tot specifieke plekken.

datum

25 november 2021

ons nummer

1632574

Recht op gelijke behandeling

Jongeren met een chronische ziekte, beperking of met een religie of levensovertuiging die zich niet kunnen of willen laten vaccineren, worden op grond van artikel 2 van het Kinderrechtenverdrag beschermd tegen ongelijke behandeling. Door 2G wordt hen vanwege deze persoonskenmerken de mogelijkheid ontnomen om deel te kunnen nemen aan activiteiten/ontmoetingen op specifieke plekken, ook wanneer deze voor hen op een veilige wijze vorm kunnen worden gegeven. In de tijdelijke wet differentiatie coronatoegangsbewijzen⁷ is opgenomen dat er gewerkt wordt aan een uitzondering voor mensen, die zich om medische redenen niet kunnen laten vaccineren. Indien u besluit 2G voor de groep jongeren in te voeren, die op basis van levensbeschouwelijke identiteit zich niet wil laten vaccineren, is extra aandacht nodig voor het feit, dat u op basis van deze persoonskenmerken hun vrijheid inperkt en dient u te motiveren dat een minder onderscheid makende maatregel niet voor handen is om het doel te bereiken, dat u ermee voor ogen heeft.

Recht op bewegingsvrijheid en vrije tijd

In het voorstel voor de tijdelijke wet differentiatie coronatoegangsbewijzen wordt aangegeven dat het 2G ctb ingezet kan worden in hoogrisico-omgevingen binnen de sectoren cultuur, evenementen, horeca en niet-essentiële dienstverlening. Hoogrisico-omgevingen zijn plekken waar afstand houden moeilijk is en waar veel mensen samenkomen op kleine afstand. Dit kunnen ook plekken zijn waar jongeren veel gebruik van maken. Het 2G ctb verkleint de bewegingsvrijheid van ongevaccineerde jongeren en de mogelijkheid om in hun vrije tijd vrienden en leeftijdsgenoten te ontmoeten. Ontmoetingen met leeftijdsgenoten zijn cruciaal voor de ontwikkeling van adolescenten. Het 2G ctb kan daarmee een negatief effect hebben op de emotionele ontwikkeling van jongeren. Dat effect moeten we ook zien in de context van een opstapeling van maatregelen, die jongeren in de coronacrisis hebben geraakt en impact hebben gehad op de mentale gezondheid van met name jongeren in een kwetsbare positie.

---

⁷ [Kamerstukken 2021-2022, 35973, nr. 3: paragraaf 4.1 van de MvT van de Tijdelijke wet differentiatie coronatoegangsbewijzen.](#)

Oproep en aanbeveling

Wanneer uit uw afweging blijkt dat u bovengenoemde belangen en rechten van jongeren niet voor kunt laten gaan, vraagt dat volgens de richtlijn van het Kinderrechtencomité om extra uitleg richting jongeren. Ik roep u op om jongeren te informeren en uw afweging expliciet aan hen te legitimeren. Indien u besluit om het 2G ctb in te zetten en u bepaalt voor welke specifieke voorzieningen het 2g ctb zal gelden, wil ik u vragen om mee te wegen welk belang jongeren hebben bij ontmoeting op die plek. Ik wil u vragen om de plekken die specifiek voor jongeren belangrijk zijn, hierbij zoveel mogelijk te ontzien.

datum

25 november 2021

ons nummer

1632574

In de tijdelijke wet differentiatie coronatoegangsbewijzen is opgenomen dat er een uitzondering geldt voor mensen die zich om medische redenen niet kunnen laten vaccineren. Deze uitzondering is complex en vergt de nodige tijd. Dat geldt nu ook al voor de jongeren (en volwassenen) die zich vanwege een ziekte of beperking niet kunnen laten testen en nu geen toegang hebben tot de specifieke plekken waar een ctb op basis van 3G wordt gevraagd. Voor hen is de uitzonderingsregel in de praktijk nu nog niet georganiseerd. Indien u overgaat tot invoering van het 2G ctb, beveel ik u mede gezien de tijdelijkheid van de wet aan om zeer spoedig tot een praktische oplossing te komen voor de jongeren, die vanwege hun medische achtergrond door 2G worden uitgesloten van toegang.

Ctb op basis van 3G in het middelbaar beroepsonderwijs

Rekening houden met de kwetsbaarheid van minderjarige studenten

Relatief veel minderjarige mbo studenten bevinden zich in een kwetsbare positie. Met name de studenten zonder startkwalificatie in entreeopleidingen en in niveau 2. Zij hebben vaak al een moeizame schoolloopbaan achter de rug en belang bij extra bescherming en maatwerk. Een ctb kan mogelijk een negatief effect hebben op het studieverloop van studenten in deze niveaus, bijdragen aan extra uitval en verkleint hiermee mogelijk hun kansen op de lange termijn.

Recht op gelijke behandeling

Een andere groep studenten in een kwetsbare positie zijn studenten met een chronische ziekte of beperking, die niet gevaccineerd kunnen worden. Wellicht zijn er ook studenten die niet getest kunnen worden, vanwege een ziekte of beperking. Ook zij moeten - met zorg voor hun veiligheid - toegang hebben tot onderwijs. Zij krijgen te maken met een drempel in de toegang tot onderwijs zonder dat zij hierin een keuze hebben. Deze studenten hebben recht op gelijke behandeling. Dit geldt tevens voor de studenten die vanwege een bepaalde religie of levensovertuiging zich niet willen laten vaccineren.

Recht op gezondheid

Uit verschillende studies en eigen inventarisatie van de Kinderombudsman komt naar voren dat jongeren, meer dan andere leeftijdsgroepen, in de afgelopen twee jaar mentale klachten hebben ontwikkeld, mede door het ontbreken van de sociale functie van school.⁸ De coronabeperkingen in en buiten het onderwijs hebben studenten in het mbo gedurende deze crisis reeds zwaar belast. Een extra drempel om onderwijs te kunnen volgen voor ongevaccineerde studenten of het volgen van online onderwijs voor studenten zonder ctb, kan opnieuw voor een negatief effect zorgen op hun mentale gezondheid.

datum

25 november 2021

ons nummer

1632574

Recht op onderwijs

Onderwijs is een essentieel onderdeel van de ontwikkeling van jongeren en moet als voorziening om die reden ook voor alle jongeren volledig toegankelijk zijn. Een deel van de studenten in het mbo is minderjarig en voor hen wordt met het ctb een drempel in de toegang opgeworpen, waar hun leeftijdsgenoten in het voortgezet onderwijs bewust van worden ontzien, vanwege het recht op onderwijs. Het ctb werpt specifiek een drempel op voor de mbo studenten die ongevaccineerd zijn. De Kinderombudsman krijgt signalen dat een mogelijk negatief effect kan zijn, dat deze jongeren door de opgeworpen drempels minder geneigd of bereid raken zich meerdere malen per week te testen. Dit kan leiden tot verzuim en uitval. Online onderwijs als alternatief voor studenten zonder ctb is, zo zeggen studenten, ongunstig. Dit onderwijs zal niet van dezelfde kwaliteit zijn als fysiek onderwijs en praktijklessen lenen zich niet voor afstandsonderwijs. Vanuit de mbo sector zijn er bovendien zorgen dat door de invoering van het ctb een normale gang van zaken op scholen wordt bemoeilijkt en dit impact heeft op het onderwijs en de motivatie van álle studenten, gevaccineerd en ongevaccineerd.⁹ Omdat het ctb een inbreuk betekent op het recht op onderwijs, is het nodig om de proportionaliteit van deze maatregel extra goed aan te tonen.

Oproep en aanbeveling

Als u in uw besluit de bovengenoemde rechten en belangen niet voor kunt laten gaan en u het invoeren van het ctb in het mbo noodzakelijk acht, vraagt dat van u om uw afweging extra te beargumenteren aan de studenten zelf. Daarnaast roep ik u op om ervoor te zorgen dat studenten zo min mogelijk door het ctb in het mbo belemmerd worden. Dat betekent dat testen zo laagdrempelig mogelijk en in school snel beschikbaar moet zijn. Ook betekent dit dat de informatievoorzieningen op school richting studenten over het ctb, testen en vaccineren zo duidelijk mogelijk en onafhankelijk moet zijn, zonder dat hier vaccinatiedrang vanuit gaat.

---

⁸ Zie voor een overzicht van deze studies de pagina van het [NJI](#) over onderzoek naar de gevolgen van de coronatijd. De [Kinderombudsman](#) deed in juni 2021 zelf een inventarisatie onder mbo studenten naar ervaren knelpunten.

⁹ Dit stellen onder andere [JOB en de Mbo Raad](#) in hun zorgenbrief over het coronatoegangsbewijs van 18-11-2021.

In de Nota van Toelichting op de algemene maatregel van bestuur¹⁰ waarmee de inzet van het ctb in het mbo wordt mogelijk gemaakt, staat dat praktijkonderwijs kan worden uitgezonderd van de inzet van het ctb. Mocht u het ctb daadwerkelijk inzetten, is het ook mijn aanbeveling om in de ministeriële regeling duidelijk te maken wat dit voor het mbo betekent, dat veelal uit praktijklessen bestaat.

datum

25 november 2021

ons nummer

1632574

In dezelfde toelichting staat tevens dat voor het begeleiden van kwetsbare studenten een uitzondering kan worden gemaakt. Mijn aanbeveling is om in ieder geval de studenten in de entreeopleidingen en op niveau 2 aan te merken als kwetsbaar en daarmee het ctb niet voor hen te laten gelden. Ook is mijn aanbeveling om in de ministeriële regeling, waarmee u de inzet van het ctb regelt, nader te specificeren welke studenten verder als kwetsbaar gelden en dus op alle mbo scholen voor uitzondering in aanmerking komen. Omdat studenten met een chronische ziekte of handicap kwetsbaar zijn en zich in sommige gevallen ook niet kunnen laten vaccineren of zelfs testen, beveel ik aan om deze studenten in ieder geval als kwetsbaar aan te merken en het ctb op alle mbo scholen ook niet voor hen te laten gelden.

---

¹⁰ [Nota van toelichting](#) van de algemene maatregel van bestuur (amvb) met het kenmerk: 2021D45028.